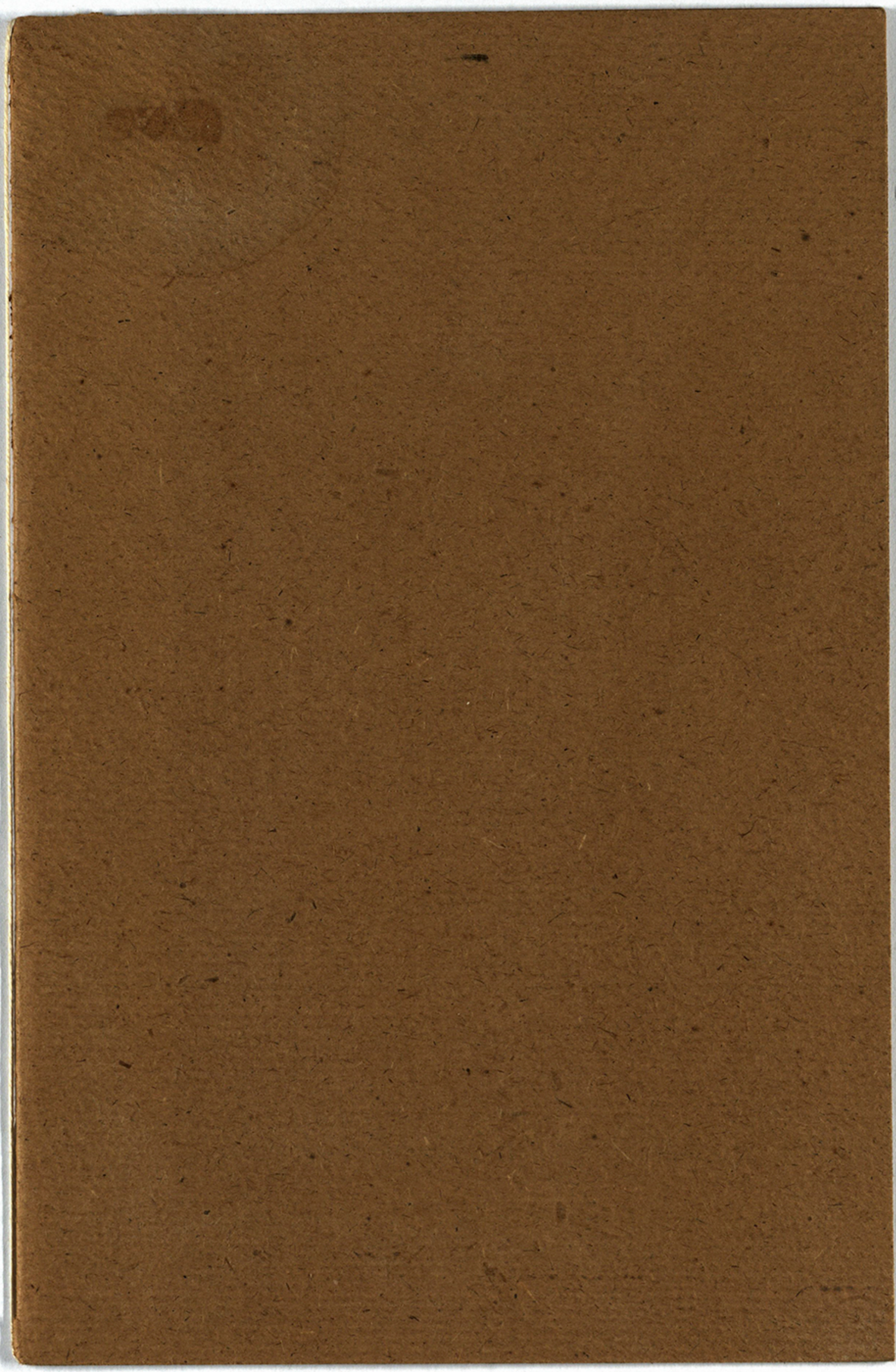

P45 Cp III 387.1

~~P III 334~~

БЕСЕДА*)

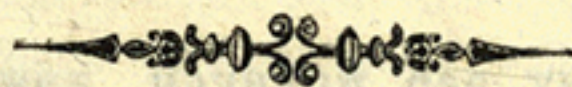
спремљена за укол преминувошег

Србског посланика

МИЈА СТАЈАНОВИЋА.

од

Емила Чакре.

*) Нагонѝи моим пријатељима да исту свиету обелоданим, будућ да ми од више и свиетске и дуовне власти забранѝно беше беседити, из ког узрока незнано ми е, по да би и властима освидочио да нисам од оне за ког ме некои одпадници разгласише, и моим присним задоста учинио, ево мога говора свиету на видику.

У НОВОМ САДУ.

Брзотиском Игњата Фукса 1861.

206 F 549

RECEIVED

LIBRARY OF THE

5

COLLEGE OF THE

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

LIBRARY

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
1000 UNIVERSITY AVENUE
BERKELEY, CALIF. 94720-1500

LIBRARY

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

223595

223595

Још прие нећелѣ дана пуцанѣ малие пушака потресе нам унутарњост.

Још од тог злосретног дана задркта нам срце у грудима, а ирна слутня покри донде нам ведре чела.

На плавом обзору наше велѣ радости, указаше се маом створени облаци: јада туге и жалости.

А данаске, дрктајући глас мелодички звона, осуети наше наде, наша уфаниа, наше праведне слутнѣ обистинише се, небеске, над земалском силом одржаше победу.

Јадник, смртан човек подлеже своме определению, реч вичнога промисла пређе у испунѣнѣ.

Да грозног определена, да грозног случая.

Крвни жртвеник кога наши упропастителѣи јоште на Косову подгоше, прими опет едну жртву, да зајзи проклетство кое над нашим главама јоште пландуе.

Судба, увређена нашим прађедовима још единако иште невини жртва, и опет едан из средине наше мораде јој у дио пасти.

Она е немилостива, неумолима, право рећи свирепа, нју још умилоствивиле нису толике патнѣ нашега народа, нју још гануо ние жалостан јук од вијекова цвилѣћег Србина, нѣзина жеђ све яче, и више искрица избаца.

Мисли ли нас она тием начином све уништити, или бар умекшати, понизити.

Не, она куша, есмо ли ми јоште они од Косова, а наша дела поносно одговараю да есмо, она куша, едали биеде и неволѣ могу народ као човека потрести, са назначеног правца одвести, нѣзине су намиере привидне, а цел безуспешна, ер приеће стати, суце сјати, него Србин Србом с' звати.

Али ми и несмиемо друго бити него достойни потомци велики прађедова, да нас још и нѣиова клетва не сусретне на путанѣи мучнога живота.

А и Бог само оног кара кога милуе. —

За нашу славу коју изгубисмо на Косову, доби смо утакмице — стеко смо мученичку читуљу.

У отой, по нас светой, но и тужной кнъизи, забилѣжена су сва она имена кои се жртвоваше, или кои као жртве, за свою веру, за свою народност, свою постојбину попадаше.

И ево прилике опет да у ту богату нашу црну кнъигу златниѣм словима забилѣжимо едно више име, име, кое свирепиѣм фанатизмом доспие до ти црне листина.

Име, стараоца за српско име, домовину, и благоданѣ.

Бда ли има болѣ слике, узвишеніи подвига, лиѣпши заслуга, али у едно и искрение благодарности.

Та шта е узвишение него као жртва за народно делованѣ пасти, али шта е и лепше од народне закважности.

Јо оном на кога народ заплаче, и благо оном кога народ уз-
благосиля.

Но штаће мо с раном, што ли с празнином коя у срца нам оста, ко ће томе яду прискочити, ко ранама мелѣм дати, ко жалостне поу-
тешити, кад мали узрок, ние наше туге.

Просмотримо што добисмо, а што изгубисмо.

Жеднећа судба заязи се невином жртвом, мученичка читуля обо-
гати се єдним именов, а у нашим срцама оста празно место, ће до-
сада урезано беше нашег приятеля, и почиталца, име кое е засту-
пало више иляда можда найодбрании, найодушевлѣнии Срба.

Тако е! на грдну жалост ово е све нага истина.

Па реците саде господо, да ние грозно определенѣ човечества,
да ние одвећ злокобан удѣс людски, да се неморамо тужити противу
нѣга, вра он е виновник свию тие зала и поремета. Да нерекнемо
е безсмртним гундулићѣм:

О Богови простит ће те

Ј вѣроват нећу оди

Да се правда сад на'оди

У срѣд ваше стране свете.

Речиће ми неко ко се роди и умриѣти мора, тако беше од ис-
кони, тако ће и одселе бити, али човек се заото роди, заото одгая,
да у својой мушкой снази — дела, да са деланѣм вечност стече,
єра о другой вечности посумняти се морамо, ако после себе не-
остави ни добрие ни злиѣ дела, да га се по отоме потонѣи свѣт
споменути може, то е родио се, живео, и умрео као и остало билѣ,
стенѣ, живад, и сви остали створови, кои су само створени да ули-
ѣпшаю ову чаролиску градину — свѣт, да на смртной постельи,
патнику — човеку, јоште вѣма последнѣ часе загорче, и у нѣгвоме
срцу некою нежност распале, а код слабие дукова сузе у очи на-
тера за овием варљивим свѣтом.

Ви, господо с правом очекивате, с правом изискуете да некое

замршене точке у людском животу протумачим, разясним, а љу и учинити колико простор допушта, и умљ свата, колико е нужно заоте предмете, и ваша питаня.

Али како! с коег края да започнем, кад е све тавно, све мрачно, и све непровидно, када њ е вишня сила тако завела, да само о њима едино нагађати можемо.

Мудри люди трудећи се од вијекова разглабили су до сие свѣта питаня, познали су високо небо, дубоко море и тврду земљу, познају свачие створенѣ и определенѣ, али на велику жалост што е најважније, непознају сами себе, непознају свое рођенѣ и скончанѣ, дакле не знају своју прошлост и будућност.

Површно рођенѣ човека познато нам е, а дубљ на овоме свѣтѣ месту несмиемо га ни испитивати, но само у кратко речи да, што е с човеком рођено да е и смртно, а што е у њму, или кроз њга створено, то едино да е само бесмртно и вично; у човеку е некая виша течност створена, коју ми просто душом називамо, а човек дела ствара, било то: умом, виештином, милостном душом им издашном руком, кое е по све свеедно.

Тиело човечие без ове течности, слика е само еднога створа, а кроз ову течност постае оно, зашто е определенѣ, дакле, пре рођеня е ништа, а и после смрти опет е ништа, но само докле е она течност у њму живи, осећа, и ствара; заото право имаю они кои веле да са смрћом престаю беде, патњ, и неволѣ, али валя јоште придодати: да са шњоме престаю све радости, сва веселя, и све угодности — у гробу е мртва тишина, ненарушими мир.

Па штоће мо, и пред нама лежећа лешина; безживотна е бездушна, она неае за наше ни јуке, ни лелеке, она неосећа ни наша тешка саучашћа, ни душманско радованѣ. Она е овршила свое послованѣ у предиелу нашега живота, зашто јадамо, зашто смо скрушени?

Народи кои нису познавали, кои и данаске јоште непознају Бога, кои некланяю се частном крсту, кои незнаду за друштвени живот, кои неимаю никаквога обичая, кои живе као и остала живад по широком свѣту, имали су и имаю ипак неко гануће на прама самртника, на овой гони она унутарня течност, па ти народи саранюу свое самртнике, веселим напевима, ил тужним нарицанѣм, играјући, бијући се, ил савиљући око ладног — бездушног самртника — па господо, заото смо се и ми сакупили овдје на овоме свѣтѣ месту, по нашем лиепом кришћанском обичаю да онај дуг задужимо, кои нам он већ више никада, нити е кадар повратити.

Немислите, да сам ступио на ово свѣто мѣсто да воиштим супрот уде судбе, ништавог людског определеня, и вичитога промисла, не, то би за ман било, ер мое силе за така подузећа ништаве

су. Немислите да сам дошао ваше опечалѣне душе још горе разнѣжити, или вас ожалошћене поутешити, не, права туга не да се оцienити, и оно е утешенѣ најпробитачније, кад човиек сам своју тугу сазна, и умије уважити.

Нисам се подигао ни набрајати пофална и заслужна дјела пред нами лежећег покойника, ја непознаем путаню нѣговога живота, па ни нѣгве заслуге, и врлине, нисам рад да му се и мртвом челу намршти ако не би доставиеран био у набрајаню нѣгови заслуга, а за нѣгове заслуге, нѣгове подвиге народ ће му заиста благодаран бити, а ја већ реко да е најлепша народна зафала.

Ја сам ступио на ово свието мјесто као син народа, да се зафалим своме заступнику, да му испричам наше јаде, ако му све познате ниссу, да се опростим на граници земаљскога царства, испоручуюћму некое аманете, за наше поборнике и мученике с' оне стране блаженства.

Давно е, да е сунце Српске славе заишло за мутне облаке, тама и несрећа гонила нас е више столећа, није крова, није пријатеља, или бар сажаленја да мого смо наћи. Прије дванаест лијета пружи нам се прилика, да не е туђим заступлѣнѣм, него своим прсима, својом толиком вјерношћу, толиким жртвама, толиким наприезанѣма доживисмо препорођенѣ у Аустрији, добиемо политички живот у Европи стечемо милу Войводину. Али наша радост за кратко беше, још неиструнуше ни кости створиоца драгог нам войводства, а душмани запријетише му уништенѣм. Но данаске, у законом добу, ели могло риешити се наше питањ без нас, зар е мало досиеле неправде нам учинѣно, зар смо још једнако тако слаби да нас сваки газити може зар смо ми јоште бјеца у политичком животу, не, нашим заслугама и нашој жељи, мораде се задоста учинити, морадоше допустити, да сами своју судбу риешимо, те да сломиемо свиећу! над драгим войводством, или нашом материялном и моралном силом још болѣ оснажимо — подупремо — за кое ће нас потонѣ потомство топлим сузама благосиљати, или горкијем тешко проклињати.

Па и тебе, Кикинѣјани десна рука Српског народа, у име свое на сабор послаше да твојем мудрим савијетом у овом критичком добу припомогнеш општој ствари, но нађоше се породи пакла кои ускратише ти тога мучног но спасоносног рада, ер клето олово одмиетничко, разпршта ти родољубно срце у грудима.

Ако су наши душмани тели твојом смрћу приечити тиечай нашој свиетой ствари, то се преварише люто, ер онда требоваше нас на иляде издайнички потући, но Србин тешко умире без јуначка огледанја, он за себе по двије шалѣ замиене, и ти нам твојом јуначком обраном ма и по смртном удару за доста потврди, осведочи.

Но есили могао другчие и поступи-
цияше Српска крвца. —

Кад Грци дигоше се супрот Трое беше им про-
кои први на земљу ступи, да ће на ма и погинути —
тва за спасенѣ домовине — мудри Грк да би судбу обма-
зећи на копно баци најпрво свое оружѣ, те нанѣ скочи, да се
землѣ додирнуо, но Богови недадоше се човеком обманути, ер исти
скачућ ван, своим властитим оружѣм беше умртвлѣн — он паде по
пророчанству, али и Троя огрезну у гару и пепелу.

Едали и српске виле управляјући нашом судбином, одлучише да
ти за ново стварајућу постойбину као прва жртва паднеш — оћеду
ли се том жртвом задовољити? Оћеду ли се наше праведне наде
оживотворити? како било — ако путем закона и правце задоста
нам се учини, то и у сриетной нашої будућности оиени срећом ипак
на твоє невино погинуће заборавити нећемо, до у нашим богомољама
скромно за твоє блаженство молити се; будемо ли пак принуђени да
у мачу тражимо правду, то увијерен буди да твоя крвава сен бити
ће нам вавијек пред очима, опоминюћ нас, да јоште освећен ниеси.

Ако српски народ неумие ништа друго, то зацело знаде зафа-
лан бити. Он се често опоминѣ свои безсмртни јунака кои само за
ослобођенѣ свога рода, као јунаци на бойном пољу погинуше. Њиова
имена забилѣжена су у књизи виечности, ер и ништа задржало ние
своє роду служити, и жртвовати се; — благо майци која є таке
синке роду одоила — али и благо народу кои јѣ међ свое синове
брои — ер они виечну славу задобише, те споминяћеду се и пиевати
у народу, као што још и данас гордо споминѣмо имена Милош Оби-
лића, и врли му другова.

Вриеме є да овај жалостан и кобан призор застрием густом ко-
преном непровидности. Но прие него што се сиђем с' овога свиєтога
миєста, прие, него што се као Србин са Србином за навиек опростим,
имао би двие триє поруке, да у она блажена миєста, ће ће ти стално
определѣнѣ бити као аманет собом понесеш мило поздравлѣ јуначким
синовима: Миклу, Барайћу, Јячи, Јяковићу, Вранѣини, Николашеву,
Панићима, и другим млогим кои за слободу, народност, и самостал-
ност Српску борише се, па и погинуше.

Прими овдиє, на свиєтом миєсту овом: свечану и искрену срца
нашег зафалу, за њина јуначка дела — прими у име њѣ завешћанѣ
наше да ћемо им до скоро дела, и имена обезсмртити — све им за-
дужбине по лиєпом обичаю нашем учинети; гробове им изнаћи, па-
метницима украсити, и благодарним сузама и душманском крвљу за-
лиевати. Удружј твою молбу са топлим њиовима, те пропиштите
Богу под престолѣм, па на час угушите слатку пиесму небески ду-

желъ яде и патнѣ, умилоствите га да
нас гони од виекова, да укине клетву
и юште од Дечанскога, кажи му да смо се каяли и
да само нѣговог благослова потребуемо па да разкинемо
ам пут прече старой слави и величанству.

ир твоме пепелу, райско населѣ души, а вечити спомен чести-
том имену.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P19CpIII 387.1